

როგორ ვუპასუხოთ კოვიდ19-ს შშმ პირთა საჭიროებების გათვალისწინებით:

**10 რეკომენდაცია შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა საერთაშორისო
ალიანსისგან**

კორონავირუსის პანდემიის პირობებში, როცა მას არათანაბარი შედეგები მოაქვს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისათვის, შშმ პირთა საერთაშორისო ალიანსმა მოამზადა ჩამონათვალი და რეკომენდაციები იმ ძირითადი ბარიერებისა, რომელსაც შშმ პირები აწყდებიან საგანგებო მდგომარეობის დროს. დოკუმენტი მომზადებულია ალიანსის საერთაშორისო წევრების ერთობლივი დისკუსიის შედეგად და მიზნად ისახავს დაეხმაროს გლობალურ, რეგიონულ, ეროვნულ და ადგილობრივ ადვოკატირების კამპანიებს, რათა მათ უფრო ეფექტურად უპასუხონ შშმ პირთა წინაშე არსებულ რისკებს.

თუ თქვენ გაქვთ რამე სიახლე ან შეგიძლიათ კარგი პრაქტიკის და მაგალითების გაზიარება თუ როგორ ვუპასუხოთ კოვიდ19-ს შშმ პირთა ინკლუზიის გათვალისწინებით, გთხოვთ დაუკავშირდეთ ინკლუზიური ჰუმანიტარული დახმარების მრჩეველს ქალბატონ ელიამ იუსეფიანს ელ.ფოსტის მეშვეობით: eyoussefian@ida-secretariat.org .

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა საერთაშორისო ალიანსის ძირითადი რეკომენდაციებია:

- შშმ პირებმა ინფექციის შეჩერების, საზოგადოებრივი აკრძალვების და შემოთავაზებული სერვისების შესახებ ინფორმაცია უნდა მიიღონ მისაწვდომი ფორმატით და მისაწვდომი ტექნოლოგიების გამოყენებით.

- დამატებითი დამცავი ზომები უნდა იყოს მიღებული გარკვეული ტიპის დარღვევების მქონე პირებისათვის.
- ყველა სახის სამოხილიზაციო თუ რეაგირების გეგმა უნდა იყოს ინკლუზიური და მისაწვდომი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალებისათვის.
- შეზღუდულ შესაძლებლობის ნიადაგზე ადამიანის ინსტიტუციაში მოთავსება და მიტოვება არის დაუშვებელი.
- კარანტინის დროს მხარდამჭერი სერვისები, პერსონალური ასისტირება, ფიზიკური და კომუნიკაციის მისაწვდომობა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი.
- საზოგადოებრივ შეზღუდვებთან დაკავშირებული ღონისძიებები სხვათა თანაბრად უნდა ითვალისწინებდეს შშმ პირებს.
- ჯანდაცვის სერვისის საჭიროების მქონე შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები შეზღუდული შესაძლებლობის საფუძველზე არ უნდა გახდნენ ნაკლებად პრიორიტეტულნი კოვიდ 19-ის მიზეზით.
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ორგანიზაციებმა უნდა ითამაშონ წამყვანი როლი შშმ პირთა და მათი ოჯახების ცნობიერების ამაღლების საქმეში.
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ორგანიზაციებმა უნდა ითამაშონ წამყვანი როლი კოვიდ19-ის კრიზისის დროს ინკლუზიური საპასუხო მექანიზმის ჩამოყალიბების ადვოკატირების კამპანიაში.

I. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები არიან კოვიდ19-ით ინფიცირების მაღალი, რადგან აწყდებიან ბარიერებს მიიღონ ინფორმაცია პრევენციული ღონისძიებების შესახებ მისაწვდომ ფორმატში, ასევე ფიზიკურ კონტაქტებზე დამოკიდებულების გამო, რადგან სწორედ ფიზიკური კონტაქტებით არის შესაძლებელი შშმ პირთა მხარდაჭერა, ასევე პრობლემას წარმოადგენს სასუნთქი გზების დაავადებები, რომელიც გარკვეული კატეგორიის შშმ პირებს შეიძლება გააჩნდეთ.

რეკომენდაცია 1: შშმ პირებმა ინფექციის შეჩერების, საზოგადოებრივი აკრძალვების და შეთავაზებული სერვისების შესახებ ინფორმაცია უნდა მიიღონ სხვადასხვა, მრავალფეროვანი მისაწვდომი ფორმატებით.

- მასმედია კომუნიკაციები უნდა შეიცავდეს ტიტრებს, ეროვნულ ჟესტური ენას, მაღალი ხარისხის კონტრასტს და დიდი ზომის შრიფტით მოწოდებულ ინფორმაციას.
- ციფრული მედია უნდა შეიცავდეს მისაწვდომ ფორმატებს უსინათლოებისა და სხვა პირებისათვის, რომელთათვისაც მისაწვდომი არაა ბეჭდური სახის მასალები.
- ყველა სახის კომუნიკაცია უნდა ხორციელდებოდეს **ადვილად გასაგებ ენაზე**.
- იმ შემთხვევაში თუ კომუნიკაციები ჯერ არ მიმდინარეობს მისაწვდომი ფორმატით, ალტერნატიული ცხელი ხაზები უნდა არსებობდეს უსინათლოებისათვის, ასევე ელ.ფოსტის მისამართები ყრუებისა და სმენის პრობლემების მქონეთათვის. ეს შეიძლება ჩაითვალოს დროებით ღონისძიებად.
- ჟესტური ენის თარჯიმნები, რომლებიც მუშაობენ გადაუდებელი ჯანმრთელობის ცენტრებში უნდა იყვნენ იმავე წესით დაცულები, როგორც ჯანდაცვის სხვა სპეციალისტები, რომლებიც ებრძვიან კოვიდ19-ს.
- უნდა არსებობდეს ოპტიმალური ალტერნატივები რომ ჟესტური ენის თარჯიმნები ატარებდნენ გამჭვირვალე ნიღბებს, რათა ხილვადი იყოს მათი სახის გამომეტყველება და პირის მოძრაობა.
- ალტერნატივების არსებობა მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც დისტანციური თარგმანი ყველასათვის მისაწვდომი არაა, მათ შორის უსინათლო-ყრუთათვის. გამოსავალი ამ სიტუაციაში მათ წარმომადგენელი ორგანიზაციებთან ერთად უნდა მოიძებნოს.
- იმ შშმ პირებთან საკომუნიკაციოდ, ვისაც სერიოზული სმენის დაქვეითება აქვს, გამოყენებული უნდა იქნას ისეთი დამხმარე ტექნოლოგიები, როგორიცაა

FM სისტემები. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, როდესაც სახის ნიღაბი შეუძლებელს ხდის თარჯიმნის გამომეტყველების და პირის მოძრაობის წაკითხვას.

რეკომენდაცია 2: დამატებითი დამცავი ზომები უნდა იქნას მიღებული გარკვეული კატეგორიის დარღვევების მქონე პირებისათვის.

- განხორციელდეს შშმ პირთათვის და მობილობის შეზღუდვის მქონეთათვის განკუთვნილი შესასვლელი კარების, სახელოვრების, კიბეების საყრდენებისა და მოაჯირების დეზინფექცია.
- შემოღებულ იქნას პროაქტიური ტესტირება და უფრო მკაცრი ხასიათის პრევენციული ღონისძიებები შშმ პირთა იმ ჯგუფებისათვის, რომლებიც უფრო მოწყვლადი არიან ინფექციის წინაშე სასუნთქი გზების ან ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული სხვა სირთულეების გამო.
- კოვიდ19-ის კრიზისმა და იზოლაციის ღონისძიებებმა შეიძლება გამოიწვიოს შიში და გაღიზიანება; სოლიდარობის გამოჩენა და სათემო მხარდაჭერა მეტად მნიშვნელოვანია ყველასათვის, თუმცა იგი კრიტიკულად მნიშვნელოვანი შეიძლება აღმოჩნდეს ფსიქოსოციალური შეზღუდვის მქონე პირებისათვის.

რეკომენდაცია 3. კოვიდ19-ის პრევენციაში ჩართული პერსონალის სწრაფი ცნობიერების ამაღლების კამპანია და ტრენინგი სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია.

- მთავრობის ჩინოსნები და სერვისის მიმწოდებლები, გადაუდებელ დახმარებაში ჩართული პერსონალის ჩათვლით უნდა იყვნენ დატრენინგებულნი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებებთან და იმ პირებთან დაკავშირებით, რომლებიც აწყდებიან სასუნთქ გზებთან დაკავშირებულ სირთულეებს (მაგ.: შშმ პირები რომელთა ჯანმრთელობა შეიძლება ხველების შედეგად უფრო გართულდეს).

- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მხარდაჭერის თაობაზე ცნობიერების ამაღლება უნდა იყოს კოვიდ19-ით გამოწვეული ყველა თავდაცვითი ღონისძიების განუყოფელი ნაწილი.

რეკომენდაცია 4. ყველა სახის მობილიზაციის თუ რეაგირების გეგმა უნდა იყოს ინკლუზიური და მისაწვდომი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალებისათვის:

- ქალთა მხარდაჭერისთვის განკუთვნილის ნებისმიერი გეგმა უნდა იყოს ინკლუზიური და მისაწვდომი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ქალებისათვის.
- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მხარდამჭერი პროგრამები უნდა ითვალისწინებდეს გენდერულ პერსპექტივას.

II. კარანტინის ან სხვა მსგავსი შემზღუდავი პროგრამების განხორციელებამ შეიძლება გამოიწვიოს შშმ პირთათვის სასიცოცხლო სერვისების შეფერხება და ისეთი ფუნდამენტური უფლებების დარღვევა, როგორებიცაა საკვებთან, ჯანმრთელობასთან, დაბანასა და სანიტარიის ზომებთან, კომუნიკაციებთან დაკავშირებული უფლებები, რამაც შეიძლება მიგვიყვანოს იზოლაციასთან, ინსტიტუციონალიზაციასთან და შშმ პირების მიტოვებასთან.

რეკომენდაცია 5: შეზღუდული შესაძლებლობის ნიადაგზე ადამიანის ინსტიტუციაში მოთავსება და მიტოვება არის დაუშვებელი.

- შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები, სხვებთან თანასწორად, კარანტინის გამო არ უნდა იყვნენ მოთავსებული ინსტიტუციებში, გარდა იმ

აუცილებელი მინიმალური დროისა, რაც დაავადების დასამარცხებლად არის საჭირო.

- სოციალური სერვისების შეფერხებას უნდა ჰქონდეს ყველაზე მცირე შესაძლო გავლენა შშმ პირებზე და ისინი არ უნდა იყვნენ მიტოვებულნი.
- ოჯახისა და მეგობრების მხარდაჭერა კარანტინში მოთავსების დროს უნდა იქნას შენაცვლებული სხვა ტიპის სერვისებითა და ურთიერთობებით.

რეკომენდაცია 6: კარანტინის დროს მხარდამჭერი სერვისები, პერსონალური ასისტირება, ფიზიკური და კომუნიკაციის მისაწვდომობა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი.

- კარანტინში მოთავსებულ შშმ პირებს უნდა ჰქონდეთ ჟესტურ თარგმანზე და მხარდამჭერ სერვისებზე მისაწვდომობა ან გარედან მოწოდებული სერვისების სახით ან მათი ოჯახისა და მეგობრების მეშვეობით.
- პერსონალური ასისტენტები, მხარდამჭერი მუშაკები ან თარჯიმნები თან უნდა ახლდნენ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებს კარანტინში ორივე მხარის თანხმობის შედეგად და ყველა თავდაცვითი ღონისძიების გათვალისწინებით.
- პერსონალური ასისტენტები, მხარდამჭერი მუშაკები ან თარჯიმნები პროაქტიურად უნდა იყვნენ ტესტირებულნი კოვიდ19-ზე, რათა შემცირდეს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებზე ვირუსის გადადების რისკი.
- დისტანციური განათლება ან სამუშაო უნდა იყოს თანაბრად მისაწვდომი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე დასაქმებულებისა და სტუდენტებისათვის.

რეკომენდაცია 7: საზოგადოებრივ შეზღუდვებთან დაკავშირებული ღონისძიებები სხვათა თანაბრად უნდა ითვალისწინებდეს შშმ პირებს.

- საზოგადოებრივი შეზღუდვების დაწესების შემთხვევაში, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები უნდა იყვნენ მხარდაჭერილნი სხვადასხვა საშუალებით, რათა ისინი გაუმკლავდნენ ისეთ ყოველდღიურ აუცილებლობებს, როგორებიცაა მაგალითად საკვების მისაწვდომობა (სხვადასხვა დიეტური მოთხოვნების გათვალისწინებით), საცხოვრებელი, ჯანდაცვა, ადგილზე მოწოდებული, სასკოლო ან სათემო მხარდაჭერა, ასევე სამსახურის შენარჩუნება და ტრანსპორტზე მისაწვდომობა.
- მთავრობის ჩინოსნებმა უნდა გაითვალისწინონ რომ გადაადგილებასა და ბიზნესზე დაწესებული შეზღუდვები არაპროპორციულ გავლენას ახდენს შშმ პირებზე, რომელთაც მობილობის შეზღუდვა აქვთ და საჭიროა მიიღონ ადაპტირებული პირობები. მაგალითად, ავსტალიაში, სუპერმარკეტებში დაწესდა სპეციალური საათები შშმ პირებისა და მოხუცების მომსახურებისათვის.
- მხარდამჭერი სერვისების მიმწოდებლებს უნდა ჰყავდეთ დამცავი ეკიპირებით აღჭურვილი პერსონალი. მათ ასევე უნდა გააჩნდეთ ინსტრუქციები, თუ როგორ მოახდინონ ინფექციის გავრცელების მინიმიზაცია, ასევე აღნიშნული პერონალიც უნდა გადიოდეს პროაქტიულ ტესტირებას ვირუსზე.
- საკვებისა და ჰიგიენური საგნების დეფიციტის გამო, მიღებულ უნდა იქნას პირდაპირი ზომები, რათა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები არ დარჩნენ ამ პროდუქტების გარეშე იმდენად, რამდენადაც მოსალოდნელია რომ შშმ პირები იქნებიან პირველნი მათ შორის, ვინც დაზარალდებიან ამგვარი დეფიციტით.
- მოწყვლადი ჯგუფების მხარდამჭერი ნებისმიერი პროგრამა უნდა იყოს ინკლუზიური და ითვალისწინებდეს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა კომპონენტს, მაგალითად, ფულის დარიგება არ არის კარგი გამოსავალი

ბევრი შშმ პირისათვის, რადგან მათ არ შეუძლიათ მისაწვდომობასთან დაკავშირებული ბარიერის გამო მოიპოვონ მათთვის საჭირო საგნები და პროდუქტები.

III. კოვიდ 19-ით დაინფიცირების შემთხვევაში შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები აწყდებიან დამატებით ბარიერებს ჯანდაცვის სერვისის მიღებისას და ასევე ჯანდაცვის სპეციალისტების მხრიდან ხდებიან დისკრიმინაციისა და გულგრილობის მსხვერპლნი.

- **რეკომენდაცია 8:** ჯანდაცვის სერვისის საჭიროების მქონე შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირები შეზღუდული შესაძლებლობის საფუძველზე არ უნდა გახდნენ ნაკლებად პრიორიტეტულნი კოვიდ 19-ის მიზეზით.
- საზოგადოებრივი ჯანდაცვის მხრიდან გავრცელებული საკომუნიკაციო მესიჯები უნდა იყოს პატივისცემით გამსჭვალული და არადისკრიმინაციული.
- ჯანდაცვის სპეციალისტებისათვის განკუთვნილი ინსტრუქციები ხაზს უნდა უსვამდეს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირების თანაბარ ღირსებას და შეიცავდეს შეზღუდული შესაძლებლობის ნიადაგზე დაფუძნებული დისკრიმინაციისგან დაცვის ზომებს.
- მაშინ როცა გადაუდებლად მიგვაჩნია კოვიდ 19-ით სწრაფად მზარდი რაოდენობის ინფიცირებულთა ჰოსპიტალიზაცია, მსგავსადვე სწრაფადაა საჭირო წამყვანი სამედიცინო პერსონალის ცნობიერების ამაღლება, რათა შშმ პირები არ დარჩნენ სერვისების მიღმა და მუდმივად უკანა პლანზე არ აღმოჩნდნენ კრიზისის მიზეზით.

- კომუნიკაცია დაავადების ეტაპებისა და პროცედურების შესახებ უნდა ხორციელდებოდეს მისაწვდომი ფორმატით და მისაწვდომი კომუნიკაციის საშუალების გამოყენებით.

IV. შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ორგანიზაციები განსაკუთრებით კი ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე მომუშავე ორგანიზაციები შესაძლოა მოუმზადებლები აღმოჩნდნენ როგორ მიიღონ უშუალო ზომები და სრულად ვერ აცნობიერებდნენ როგორ უნდა მიუდგნენ კრიზისით გამოწვეულ ვითარებას. შშმ პირთა ორგანიზაციებმა შეიძლება მიიღონ შემდეგი ხასიათის ზომები:

რეკომენდაცია 9: შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ორგანიზაციებს შეუძლიათ და უნდა ითამაშონ წამყვანი როლი შშმ პირთა და მათი ოჯახების ცნობიერების ამაღლების საქმეში.

- კოვიდ19-თან დაკავშირებით ადგილობრივ ენებზე სხვადასხვა მისაწვდომ ფორმატში მომზადდეს ინსტრუქციები და სახელმძღვანელოები. გთხოვთ იხილოთ IDA-ს (International Disability Alliance- შშმ პირთა საერთაშორისო ალიანსი) წევრების მიერ მომზადებული რესურსები, რომელიც მუდმივად განახლდება.
- შშმ პირთა ორგანიზაციები დაეხმარონ „თანასწორი მხარდამჭერის“ სერვისის ქსელში ჩართულ პირებს, რათა მათ შეძლონ მხარდაჭერის მიღება კარანტინის შემთხვევაშიც.
- განხორციელდეს კოვიდ19-თან მეგრძოლი პერსონალის ტრენინგები.
- ყველა არეალში შედგეს ჯანდაცვისა და სხვა აუცილებელი სერვისების მიწოდების განახლებადი ჩამონათვალი.

რეკომენდაცია 10: შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა ორგანიზაციებს შეუძლიათ და უნდა იკისრონ წამყვანი როლი კოვიდ19-თან დასაპირისპირებლად ინკლუზიური საპასუხო მექანიზმის ჩამოყალიბების ადვოკატირების კამპანიაში.

- შშმ პირთა ორგანიზაციები უნდა მისწვდნენ ძალაუფლების მქონე ყველა რგოლს, ჯანდაცვის სისტემის, ეროვნული მედიის, კრიზისთან რეაგირების ცენტრების, საგანმანათლებლო უწყებების ჩათვლით რათა:
- პასუხისმგებელმა ორგანოებმა გააცნობიერონ თუ რამდენად არაპროპორციულ და უარყოფით გავლენას ახდენს პანდემია და მასთან გამკლავებისთვის შემუშავებული გეგმები შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებზე;
- შესთავაზონ შესაბამის უწყებებს პრაქტიკული რჩევები თუ როგორ დაძლიონ მისაწვდომობასთან დაკავშირებული ბარიერები.
- არსებული რესურსებისა და შესაძლებლობების გამოყენებით შეიტანონ წვლილი კოვიდ 19-თან გამკლავების ეროვნული რეაგირების მექანიზმის ჩამოყალიბებაში.

კოვიდ 19-ის პრევენციის და რეაგირების მექანიზმში შშმ პირების ჩართვასთან დაკავშირებით გთხოვთ იხილოთ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა საერთაშორისო ალიანსის მიერ მომზადებული მუდმივად განახლებადი წყარო/ვებგვერდი: <http://www.internationaldisabilityalliance.org/covid-19>

თარგმნა სოფო შუბითიძემ.